

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565
Political Participation of the Older People in Bangkok, B.E. 2014-2022

พรเทพ สุขขึ้น

Porthep Sukchuen

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: Panu.phd9@gmail.com

Received: July 25, 2023

Revised: August 19, 2023

Accepted: August 21, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 2) ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 และ 3) สร้างตัวแบบในการเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บตัวอย่างผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คนคัดเลือกแบบวิธีการสุ่มแบบมีระบบ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนจำนวน 10 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ปัจจัยด้านรายได้ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ภาพรวมแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนด้านเพศ อายุ ศาสนา การศึกษา สถานภาพสมรส การเป็นสมาชิกการเมือง ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานและ 3) เป็นรูปแบบของวัฏจักรคือ เมื่อผู้สูงอายุได้มีการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองทำให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น มีการวิพากษ์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์และได้นำความรู้ที่ตนเองมีด้านการเมืองเผยแพร่สู่ชุมชนเพื่อนำไปสู่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเมื่อรัฐบาลบริหารประเทศไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนทำให้นำไปสู่การชุมนุมทางการเมืองและวนกลับมาที่การติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจนกลายเป็นรูปแบบวัฏจักรการเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ผู้สูงอายุ, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of political participation of older people in Bangkok, B.E. 2014-2022, 2) to compare the personal factors of political participation of older people in Bangkok, B.E. 2014-2022, 3) to synthesize the level of political participation of the elderly in Bangkok and the role of older people in political participation; elderly This research was a mixed study. It consists of quantitative research. A questionnaire was used to collect a sample of 400 older people in Bangkok and qualitative research. They used in-depth interviews with ten older people who play an essential role in the community. Statistics used for analysis were percentage, mean, standard deviation, T-test, and F-test.

The results of the research revealed that 1) the level of political participation of older people in Bangkok 2014-2022 was at a high level in all aspects; 2) comparing personal factors with political participation of older people in Bangkok 2014-2022 found that different personal factors such as age, status, religious beliefs, and education were generally not different when comparing political participation. As for the factors of occupation, income, and membership of various groups, the overall picture when comparing political participation was different, with statistical significance at the .05 level. 3) The political participation of older people in Bangkok and the role of the elderly in political participation showed that the political participation of older people in Bangkok Overall was at a high level in all aspects. 4) It is a form of the cycle when the elderly follows up on political information resulting in discussions and opinions. There are criticisms of commenting on online media and bringing knowledge that they have politics to the community to lead to voting. When the government does not meet the needs of the people, it leads to Political rallies and returning to monitoring political information until it becomes a cyclical model of understanding the political participation older people in Bangkok.

Keywords: Political Participation, Older people, Bangkok

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้รายงานถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลก ช่วงปี ค.ศ. 2019 มีจำนวนประชากร 7.7 พันล้านคน และจะเพิ่มเป็น 8.5 พันล้านคนในปี ค.ศ. 2030 โดยส่วนมากจะอยู่ในประเทศแถบเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 2.3 พันล้านคน ประเทศเอเชีกลางและเอเชียใต้ 2 พันล้านคน (United Nations, 2019) และจากการคาดการณ์จำนวนประชากรในปี ค.ศ. 2050 รวมทั้งประชากรโลกอายุ 80 ปีขึ้นไปจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในปี ค.ศ. 2019 จากจำนวนประชากร 143 ล้านคน เป็น 426 ล้านคนในปี ค.ศ. 2050 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2562) องค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นองค์กร

ชำนาญพิเศษของสหประชาชาติ รับผิดชอบการประสานงานด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชนทั่วโลก ได้กำหนดวิสัยทัศน์ปี ค.ศ. 2017-2021 ไว้ว่าโลกที่ทุกคนเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพที่ดี ซึ่งผู้สูงอายุที่มีสุขภาพที่ดีนั้นจะต้องมีสุขภาพะด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วยจึงจะเป็น Healthy Aging โดยประชากรทั่วโลกที่มีอยู่ 7 พันกว่าล้านคน ถ้าหากนับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีผู้สูงอายุประมาณ 929 ล้านคน (ร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมด) ดังนั้นจึงมีการนิยามว่าถ้าผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเกิน 10 เปอร์เซ็นต์ หรือผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 65 ปีขึ้นไปเกิน 7 เปอร์เซ็นต์ เรียกว่าสังคมสูงอายุหรือสังคมสูงวัย นั้นหมายความว่าโลกของเราเป็นสังคมสูงวัยแล้ว (Age Society) ในอาเซียนมี 3 ประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงวัยแล้ว คือ สิงคโปร์ 18.7% ไทย 16.5% เวียดนาม 10.7% (ข้อมูลปี ค.ศ. 2016) ปัจจุบันปี พ.ศ. 2565 ประชากรสูงวัยของประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 12,519,926 คน คิดเป็นสัดส่วนของประชากรร้อยละ 18.94% จากประชากรทั้งหมด 66,090,475 คน โดยคิดเป็นเพศชายจำนวน 5,512,223 คน เพศหญิง 7,007,703 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2565)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรในประเทศไทย เกิดจากความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัย ที่นำประเทศไทยไปสู่ภาวะประชากรผู้สูงอายุทำให้สัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้น เนื่องจากจำนวนคนเกิดลดลงและคนมีอายุยืนยาวขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในนโยบายด้านประชากรและการวางแผนครอบครัว ทำให้อัตราเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งความก้าวหน้าทางการแพทย์ การสาธารณสุข และเทคโนโลยี ทำให้ประชากรมีอายุที่ยืนยาวขึ้น ส่งผลให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยเปลี่ยนไปเป็นโครงสร้างแบบผู้สูงอายุ ทำให้ส่งผลกระทบกับสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565: 1) ปัจจัยดังกล่าวทำให้โครงสร้างประชากรไทยมีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง โดยประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นด้วยอัตราประมาณร้อยละ 5 ต่อปี ประชากรอายุยิ่งสูงยิ่งเพิ่มเร็วประชากรอายุ 80 ปีขึ้นไปเพิ่มด้วยอัตราสูงมากกว่าร้อยละ 6 ต่อปี (บรรลุศิริพานิช, 2559) และจากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564 ประชากรผู้สูงวัยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้อัตราส่วนของคนในวัยทำงานลดลง โดยประชากรวัยแรงงานประมาณ 10 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในปี พ.ศ. 2513 เหลือเพียงวัยแรงงานประมาณ 4 คน ต่อผู้สูงอายุ 1 คน ในปี พ.ศ. 2557 และอัตรานี้จะลดลงเหลือเพียง 2 คนในอีก 25 ปีข้างหน้า ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aged society) ความจริงประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โดยในปีนั้นประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุร้อยละ 10.4 และได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) ในปี พ.ศ. 2564 และประมาณอีก 10 ปีข้างหน้าคือในช่วงปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยในระดับสุดยอด (Super aged society) (โชติกา สิงหาเทพ, ธนิกานต์ ศรีจันทร์ และเสนีย์ จันทสังข์, 2561)

กรุงเทพมหานครมีแนวโน้มประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี พ.ศ. 2559 มีผู้สูงอายุจำนวน 936,865 คน ในปี พ.ศ. 2560 เพิ่มขึ้นเป็น 978,455 คน ในปี พ.ศ. 2561 เพิ่มขึ้นเป็น 1,020,917 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2562 : ออนไลน์) ปี พ.ศ. 2564 มีประชากรสูงอายุจำนวน 1,152,295 คน และในปีพ.ศ. 2565 กรุงเทพมหานครมีจำนวนผู้สูงอายุ 1,191,450 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565) คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง 21.6% (ชัชชาติ สิทธิพันธุ์, 2565) จะเห็นได้ว่ากรุงเทพมหานครได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูง

วัยแล้วและผู้สูงอายุถือเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาทางประเพณี และวัฒนธรรมของสังคม ให้กับลูกหลานเพื่อจะได้มีการสืบทอดต่อไป (พลอยพรรณ เชี่ยวชาญ, 2559) ดังนั้นเมื่อมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชากรในวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุในชุมชนจึงควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้เป็นบุคคลที่สามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่าแม้ว่าจะอยู่ในวัยสุดท้ายของช่วงชีวิตไม่ใช่เป็นภาระครอบครัว ชุมชน และสังคม (โชติกา สิงหาเทพ, ธนิกันต์ ศรีจันทร์ และเสวนีย์ จันทสังข์, 2561) ดังนั้นหากจะให้กรุงเทพมหานครมีการขับเคลื่อนและพัฒนาไปในทิศทางที่ดี ต้องเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านการเมือง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558) เพื่อนำเอาความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุมาช่วยพัฒนาและแก้ปัญหาอันจะส่งผลทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและคนกรุงเทพมหานคร

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยในช่วงปีพ.ศ. 2557-2565 เป็นช่วงคาบเกี่ยวของรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองบ้านเมืองและใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราวในการปกครองประเทศ (พ.ศ. 2557-2562) ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงที่สถานการณ์ทางการเมืองของไทยอยู่ในช่วงไม่ปกติ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะทราบว่าในสภาวะของบ้านเมืองที่มีการนำรัฐธรรมนูญชั่วคราวมาใช้ในการปกครองประเทศนั้นประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยแค่ไหนโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ 5 ด้านประกอบไปด้วย 1) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง 2) ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง 3) ด้านการชุมนุมทางการเมือง 4) ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน และ 5) ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและเพื่อนำผลการวิจัยไปสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปพัฒนากรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565
3. เพื่อสร้างตัวแบบในการเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ราชบัณฑิตยสถาน (2552) ได้กำหนดคำเรียกว่า “ผู้สูงอายุ” ว่าเป็นผู้ที่สูงทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์

รศรินทร์ เกรย์ และคณะ (2556) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และเป็นอายุที่เริ่มได้รับสวัสดิการต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น อายุเกษียณของข้าราชการหรืออายุที่เริ่มได้รับเบี้ยยังชีพ

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยประสบการณ์ต่าง ๆ มากมายที่ทรงคุณค่าแก่สังคมทั้งนี้ได้มีผู้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุไว้ 3 ทฤษฎี ดังนี้ (พระสุตวรรษ วิสุทโธ (รักษเมือง), 2560)

1) ทฤษฎีทางชีววิทยา ทฤษฎีทางชีววิทยาได้อธิบายถึงกระบวนการทางสรีรวิทยา และการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างภายในของอวัยวะต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการชราภาพของสภาพร่างกาย ของทั้งการสูญเสียความสามารถในการต้านทานโรค

2) ทฤษฎีทางจิตวิทยา ประกอบด้วย 2 ทฤษฎีคือ 1) ทฤษฎีบุคลิกภาพ 2) ทฤษฎีความปรารถนา โดยทฤษฎีทางจิตวิทยาเป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและความปรารถนาของผู้สูงอายุเป็นการพัฒนาและปรับตัวเกี่ยวกับสติปัญญา ความนึกคิด ความจำและการรับรู้แรงจูงใจรวมทั้งสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมที่อยู่อาศัย รวมถึงประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคลที่จะผลักดันให้ผู้สูงอายุมีบุคลิกแตกต่างกันไปด้วย

3) ทฤษฎีทางสังคมวิทยา ทฤษฎีทางสังคมวิทยาเป็นทฤษฎีที่อธิบายสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาในแต่ละบุคคล และสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการปรับตัว ทฤษฎีนี้เชื่อว่าถ้าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจะทำให้สถานะของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งทฤษฎีทางสังคมสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ (3.1) ทฤษฎีไร้ภาระผูกพัน ทฤษฎีนี้จะอธิบายการละบทบาททางสังคม ซึ่งจะเป็นผลดี คือจะทำให้คนในวัยหนุ่มสาวที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ สำหรับผู้สูงอายุก็จะได้เตรียมตัวรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงไม่ได้ และความแตกต่างในบุคลิกภาพไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ (3.2) ทฤษฎีกิจกรรม ทฤษฎีกิจกรรมจะกล่าวถึงการมีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคม และความพึงพอใจในชีวิต เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นสถานะทางสังคมจะลดลงบทบาทเก่าจะถูกทอดถอนตัวออกไป ดังนั้นผู้สูงอายุต้องมีกิจกรรมต่อเนื่องจากวัยที่ผ่านมาควรพอใจในการร่วมกิจกรรม สนใจและร่วมเป็นสมาชิกในกิจกรรมต่าง ๆ เพราะว่ากิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ โดยจะทำให้มีสุขภาพดีทั้งใจและกาย ดังนั้นกิจกรรมจึงมีความสำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ (3.3) ทฤษฎีความต่อเนื่อง เป็นการอธิบายถึงชีวิตช่วงปลายของผู้สูงวัย

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทย อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2554 ได้รับรองให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์ที่กฎหมายรับรอง และคุ้มครองให้แก่บุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ให้มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการได้รับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ เหล่านี้ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บวรศักดิ์ อวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล (2555) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดสรรอำนาจเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสที่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม

ไมรอน วีเนอร์ (Myron Wiener, 1971 อ้างถึงใน ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553) ได้ให้ความหมายดังนี้ 1) เป็นการกระทำในลักษณะให้การสนับสนุนหรือเพื่อเรียกร้องต่อผลการปฏิบัติงานของภาครัฐหรือการเลือกสรรผู้นำรัฐบาล 2) เป็นการกระทำที่เป็นความพยายามในการที่จะเข้ามามีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติการของภาครัฐและนโยบายสาธารณะ 3) การเข้าร่วมทางการเมือง เป็นการกระทำที่เกิดจากความสมัครใจปราศจากการชักจูงครอบงำ

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง นโยบายสาธารณะทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยกิจกรรมเหล่านี้ประกอบไปด้วย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง และการชุมนุมทางการเมือง การเคลื่อนไหวชุมนุมทางการเมือง การทำประชาพิจารณ์ การถอดถอนผู้ปกครองซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากความสมัครใจโดยมีเป้าหมายที่จะกดดันเพื่อส่งอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลที่ทำหน้าที่บริหารบ้านเมือง

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ทรงยศ รุ่งมณี (2558) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ทักษะทางการเมือง ความเชื่อ แรงขับ บุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตใจและร่างกาย

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญมี ดังนี้

2.1 ระดับของการพัฒนา ถ้าระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำประชาชน จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเพื่อเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (ฮันติงตัน และเนลสัน, 1976 อ้างถึงใน ทรงยศ รุ่งมณี, 2558)

2.2 กลุ่มการเมืองหรือสถาบันทางการเมือง

2.3 คุณลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นรูปธรรมและชัดเจนมากที่สุด ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม อายุ ความแตกต่างทางเพศ อาชีพ รายได้ ปัจจัยเหล่านี้สัมพันธ์สูงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Cohen and Uphoff (อ้างถึงในพิชญ์นิษฐา พรหมศิลป์, 2552) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้แก่ อาชีพ รายได้ เพศและอายุ การศึกษา สถานภาพทางด้านครอบครัว ระดับการศึกษา และสถานภาพทางสังคม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนในกิจกรรมทางการเมืองทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Burikun, 2009; Sribuaiam, 2002) กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่เปิดโอกาสให้

ทั้งคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาบ้านเมือง รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในครอบครัวและสังคมได้อย่างเสรีและเท่าเทียม (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีกรอบใหญ่อยู่ 4 กรอบ คือ กรอบที่ 1 ได้แก่ สิทธิ เสรีภาพของประชาชน กรอบที่ 2 ได้แก่ การเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจของผู้ปฏิบัติงานทางการเมือง กรอบที่ 3 ได้แก่ การควบคุมการใช้อำนาจ กรอบที่ 4 ได้แก่ การเมืองภาคประชาชน

ในส่วนของการเมืองภาคประชาชนนั้นเป็นการเน้นย้ำและต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยในส่วนการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

ประการที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นพลเมืองจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การคัดค้าน การวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งการกดดันทางการเมืองในนโยบายของภาครัฐซึ่งอาจจะก่อให้เกิดทั้งผลดีผลเสียต่อผู้สูงอายุ อาทิเช่น นโยบายการพัฒนากรุงเทพมหานครอาจส่งผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบต่อผู้สูงอายุโดยที่การพัฒนาส่งผลทางด้านบวกคือก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจ ทำให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในขอบข่ายที่กว้างขวางขึ้นส่งผลให้ประชากรในเขตกรุงเทพมหานครมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ

ประการที่ 2 ผู้สูงอายุย่อมมีสิทธิเสรีภาพที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ได้

ประการที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครตามบทบัญญัติที่มีในรัฐธรรมนูญ โดยการมีส่วนร่วมนี้ประกอบด้วย 1) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นต้น 2) การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ 3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการประชาธิปไตย 4) การมีส่วนร่วมในการลงคะแนนเสียงลงประชามติ 5) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเป็นผู้ริเริ่มเสนอกฎหมาย และนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และ 6) การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูง

นอกจากนี้อัลมอนต์และโพลล์ (Almond & Powell, 1976-อ้างถึงใน บุศรา โพธิ์สุข, 2558) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนี้ 1) การออกเสียงเลือกตั้ง 2) การสนทนาเรื่องการเมือง 3) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 4) การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ และ 5) การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่การเมือง

สรุปการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อสะท้อนถึงปัญหา ความต้องการของตนเองต่อนโยบายสาธารณะภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครในด้านต่าง ๆ โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน ประกอบไปด้วยด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยมีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในเชิงประจักษ์ข้อมูล และวิเคราะห์ให้ทราบถึงเหตุผลที่มีส่วนสัมพันธ์กันกับข้อมูลในเชิงคุณภาพ และจุดด้อยของข้อมูลเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อสังเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 และเพื่อสร้างตัวแบบในการเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร 50 เขต จำนวน 400 คน คัดเลือกจากการใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้สูตร New York state division of housing and community renewal (Yamane, 1973) เป็นแบบกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้จึงเท่ากับ 400 คน เมื่อคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยจึงสุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูล 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Sampling) โดยวิธีการเก็บข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้คำนวณไว้แล้วในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานคร จนครบตามจำนวน การวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงตามกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คนซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เลือกมาล้วนเป็นผู้นำและเป็นผู้สนใจทางด้านการเมืองมีการติดตามข้อมูลข่าวสารทางด้านการเมืองมาโดยตลอด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ อาชีพหลัก การเป็นสมาชิกการเมือง และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน และด้านการลงคะแนนเสียงการเลือกตั้ง ตอนที่ 3 เป็นข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เครื่องบันทึกเสียง 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครทั้ง 50 เขต เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการดำเนินงานนี้พอสมควร เนื่องจากเงื่อนไขเวลาที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง จึงทำให้มาเก็บข้อมูลได้อาทิตย์ละ 3 วัน โดยผู้วิจัยได้อ่านแบบสอบถามพร้อมกับอธิบายคำถามให้ผู้ให้ข้อมูลฟัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงวิเคราะห์ (Analytical Statics) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง การใช้สถิติ F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

การวิจัยเชิงคุณภาพ หลังจากการเก็บข้อมูลแล้วผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปสนทนาของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim) และบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำไปเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม เรียงจากมากไปหาน้อย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน	4.37	.335	มาก
ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	4.36	.361	มาก
ด้านการชุมนุมทางการเมือง	4.36	.365	มาก
ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	4.34	.422	มาก
ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง	4.26	.353	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.34	.298	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุมากที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมาคือ ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และด้านการชุมนุมทาง

การเมือง ($\bar{X} = 4.36$) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ($\bar{X} = 4.34$) และด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ($\bar{X} = 4.26$) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565

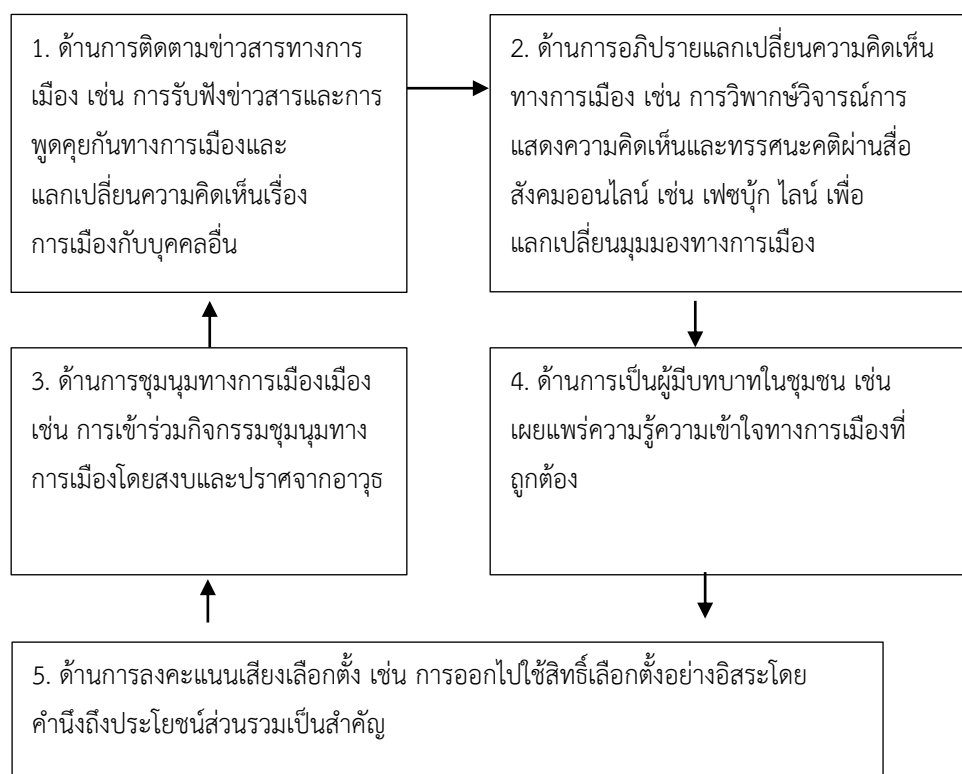
ตารางที่ 2 สรุปโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐาน

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	t	F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	-.18	-	.50	-	✓
2	อายุ	-	1.75	.15	-	✓
3	ศาสนา	-	0.75	.47	-	✓
4	การศึกษา	-	1.19	.31	-	✓
5	สถานภาพสมรส	-	0.94	.38	-	✓
6	รายได้	-	3.01	.01	✓	-
7	อาชีพหลักในปัจจุบัน	-	3.11	.00	✓	-
8	อาชีพหลักในอดีต (ก่อนอายุ 60 ปี)	-	4.18	.00	✓	-
9	การเป็นสมาชิกการเมือง	.78	-	.13	-	✓
10	การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	-	3.69	.00	✓	-

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ศาสนา การศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ อาชีพหลักในปัจจุบัน อาชีพหลักในอดีต (ก่อนอายุ 60 ปี) การเป็นสมาชิกการเมือง และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ อาชีพ และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ศาสนา การศึกษา สถานภาพสมรส และการเป็นสมาชิกการเมือง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน

3. ตัวแบบในการเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 นำไปสู่การสร้างตัวแบบเป็นแบบวัฏจักรดังแสดงตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 จากแผนภาพตัวแบบในการเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุเป็นพบว่าอยู่ในรูปแบบของวัฏจักรที่เริ่มจากจุดเริ่มต้นไปจนถึงจุดสุดท้ายแล้ววนกลับมาที่จุดเดิม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557-2565 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้สูงอายุมีการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การรับฟังข่าวสารและการพูดคุยกันทางการเมือง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับบุคคลอื่นหรือกับคนในครอบครัว ทั้งยังมีการติดตามข่าวสารและสถานการณ์ทางการเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ฯ สื่อออนไลน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร บทความต่าง ๆ เป็นประจำ เพราะจะทำให้รับรู้และเข้าใจความคิด ความเชื่อ และบทบาทของนักการเมืองและพรรคการเมืองมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ พิชาย รัตนติลก ณ ภูเก็ต (2550) กล่าวว่า การติดตามข่าวสารทางการเมือง ยังมีการติดตามข่าวสารการเมืองเป็นประจำก็ยิ่งทำให้รับรู้และเข้าใจความคิด ความเชื่อ และบทบาทของนักการเมืองและพรรคการเมืองได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างชัดเจนว่าเราจะเลือกหรือไม่เลือกบุคคลและพรรคการเมืองใดเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ และหากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างครบถ้วนรอบด้าน มีความน่าเชื่อถือ และมีความถูกต้อง ก็จะทำให้สามารถหลีกเลี่ยงความผิดพลาดในการตัดสินใจได้ อย่างไรก็ตาม การติดตามข่าวสารทางการเมืองในทางที่เสริมสร้างปัญญา และความเข้าใจในสถานการณ์ได้อย่างมีคุณภาพสามารถกระทำได้ไม่ยาก สิ่งที่สำคัญคือการเปิดใจให้กว้างในการรับฟังข้อมูลข่าวสารอย่างรอบด้าน ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกับความเชื่อ หรือ

จุดยืนทางการเมืองของเราหรือไม่ก็ตาม และต้องนำข้อมูลข้างเหล่านั้นมาพิจารณาไตร่ตรองและประเมินอย่างรอบคอบ เพื่อตัดสินว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้มานั้นมีความเชื่อถือได้หรือไม่ เป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงหรือเป็นข้อมูลข่าวสารปลอมที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของคนบางคนบางกลุ่ม

ด้านการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้สูงอายุมีการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นและทรงสนทนาคติผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองทางการเมือง เข้าร่วมรับฟังการแถลงนโยบายของพรรคการเมือง และช่วยอธิบายนโยบายของพรรคการเมืองที่ซับซ้อนให้ผู้อื่นฟัง ทั้งยังแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของนักการเมือง ดังนั้น การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองคือการที่กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน มาร่วมสนทนากันเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนทรรศนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิธิษฐ วังสารนต์ศิลป์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง อยู่ในระดับมาก

ด้านการชุมนุมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ (ยุทพร อิศรชัย, 2559) ที่กล่าวว่า การชุมนุมทางการเมืองเป็นการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล (2021) ที่กล่าวว่า การชุมนุมเป็นการรวมตัวโดยเจตนาเป็นการชั่วคราวในพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่สาธารณะเพื่อกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาที่สำคัญต่อพวกเขา รวมทั้งเพื่อการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและการปกป้องผลประโยชน์ร่วมกัน โดยอาจเป็นประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิทางด้านสังคมและเศรษฐกิจหรือประเด็นอื่น ๆ และยังรวมถึงการเฉลิมฉลอง การร่วมรำลึก การนัดหยุดงาน และการประท้วง เป็นต้น การชุมนุมไม่จะเป็นการประท้วงทางการเมือง การเดินขบวนด้านวัฒนธรรม การรวมตัวทางอินเทอร์เน็ต หรือรูปแบบการชุมนุมอื่นใดเพื่อเป้าประสงค์ร่วมกัน ต่างเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมพหุนิยมที่เติบโตขึ้น ซึ่งเอื้อให้กลุ่มที่มีความเชื่อ การปฏิบัติ และนโยบายที่หลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันโดยสันติได้ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศ ภูมิภาค ในประเทศ หรือแม้กระทั่งกฎหมายในท้องถิ่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้มีการรับรองในการชุมนุมไว้ในมาตรา 20 (1) ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพแห่งการชุมนุมและการสมาคมโดยสงบ” และมาตรา 28 ยังกำหนดรับรองอีกว่า “บุคคลชอบที่จะได้รับประโยชน์จากระเบียบระดับสังคมและระดับประเทศอันจะอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ทำได้อย่างเต็มที่” มาตรา 29 (2) ยังได้กำหนดไว้อีกว่า “การใช้สิทธิและเสรีภาพนั้น บุคคลจำต้องอยู่ภายใต้เพียงเท่าที่จำกัดโดยกำหนดแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมุ่งประสงค์ให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการเคารพโดยชอบในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อศีลธรรม ตลอดจนความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสวัสดิภาพโดยทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย

ด้านการเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้สูงอายุมีการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง การมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้ผู้อื่นออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤตศิลป์ อินทชัย (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้สูงอายุตำบลฟ้าฮ่ามต่อการ

พัฒนาท้องถิ่น พบว่า ผู้สูงอายุได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในเกณฑ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญตา ไล่เลิศ (2550: 12) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งที่บุคคลได้รับ ต้องมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วรเดช จันทรร (2554: 10) กล่าวว่า บทบาทของบุคคลใด ๆ คือการแสดงพฤติกรรมส่วนหนึ่งของเขาในกลุ่มสังคมที่เขาอยู่นั้นเอง บุคคลย่อมเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอคน จะเรียนรู้แบบหรือการแสดงพฤติกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับภายในกลุ่ม คนจะแสดงบทบาทแตกต่างออกไปเสมอเมื่ออยู่ในกลุ่มต่างกัน ทั้งนี้เพราะความคาดหวังในแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกัน ส่วนบทบาทของผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือผู้สูงอายุที่มีโอกาสได้แสดงออกถึงบทบาทต่อชุมชนและบทบาททางด้านการเมืองทางการเมืองทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับบุคคลอื่นหรือกับคนในครอบครัว ทั้งยังมีการติดตามข่าวสารและสถานการณ์ทางการเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ฯ สื่อออนไลน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร บทความต่าง ๆ การออกไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมทางการเมือง

ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้สูงอายุมีการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างเสรี โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ การตรวจสอบและป้องกันการทุจริตเลือกตั้ง การตื่นตัวในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ดังนั้นความสำคัญของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ แต่ในสภาพสังคมปัจจุบันย่อมเป็นไปได้ที่ประชาชนทุกคนจะทำหน้าที่ปกครองประเทศพร้อม ๆ กัน จึงมีความจำเป็นต้องเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน และประชาชนสามารถเปลี่ยนผู้แทนซึ่งใช้อำนาจแทนตนได้ โดยการเลือกผู้แทนที่ตนเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมตามแนวทางที่ตนต้องการ โดยพิจารณาจากนโยบายของผู้สมัครหรือพรรคของผู้สมัคร สอดคล้องกับแนวคิดของ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2543) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละสังคมนอกจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน ถือเป็นกิจกรรมที่ประชาชนหรือผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมได้ง่ายที่สุด และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชาย รัตนดิกล ญ ภูเก็ด (2541) กล่าวว่า การออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกในลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แทบไม่ต้องลงทุนลงแรง และการเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยต้องเป็นการเลือกตั้งที่เสรีต้องเปิดกว้างให้อิสระในการตัดสินใจทั้งในแง่ของผู้สมัครและผู้ออกเสียง ทั้งนี้ต้องเป็นไปโดยบริสุทธิ์และยุติธรรม ไม่มีการซื้อหรือบังคับให้เลือก สอดคล้องกับ นัฏฐิกล ศรจันทร์โท (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาฏ อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรจัดให้มีโครงการสนับสนุน ส่งเสริมฝึกทักษะให้กับผู้สูงอายุทางด้านการใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ข่าวสาร ข้อมูลทางการเมืองได้อย่างรอบด้าน รวมทั้งการพบปะ พูดคุยผ่านสื่อสังคมออนไลน์อันจะส่งผลทำให้ผู้สูงอายุใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. รัฐควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยการจัดโครงการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองเป็นประจำและสม่ำเสมออันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุได้ตระหนักรู้และเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครกับผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่นว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
2. ควรวิจัยบทบาททางการเมืองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีบทบาททางการเมืองอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2565). สถิติผู้สูงอายุ. ค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1159>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2558). ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย. ค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2566, จาก <http://www.dop.go.th>
- ซัชชาติ สิทธิพันธุ์. (2565). รู้จัก "สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์" พร้อมส่ง 5 เขต กทม. มีคนสูงวัยมากที่สุด. ค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/1022359>
- โชติกา สิงหาเทพ ธนิกานต์ ศรีจันทร์ และเสวนีย์ จันทสังข์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาพอเพียงตำบลโคกมั่งงอย อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทรงยศ รุ่งมณี. (2558). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจังหวัดสมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- นัฐจิบาล ศรีจันทร์โท. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาฏอำเภอยาวสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 3(2), 91-99.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2555). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy). กรุงเทพฯ: ฟรินตจิ้งฮอลล์.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2559). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญตา ไฉ่เลิศ. (2550). บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- บุศรา โพธิสุข. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2545). ศาสตร์แห่งการวิจัยทางการเมืองและสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- พลอยพรรณ เชื้อวชาญ. (2559). *บทบาทผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- พระสุตวรรษ วิสุทโธ (รักษ์เมือง). (2560). *บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชาย รัตนดิกล ญ ภูเก็ต. (2541). *ชนชั้นกับการเลือกตั้ง*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- พิชาย รัตนดิกล ญ ภูเก็ต. (2550). *วัฒนธรรมการเมือง: โครงสร้างความคิดเชิงปฏิบัติการเลือกตั้ง*. เอกสารการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 9 เรื่องวัฒนธรรมการเมือง จริยธรรม และการปกครอง. กรุงเทพฯ: แก่นจันทร์.
- พิสิษฐ์ วงศาโรจน์ศิลป์. (2560). *ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี*. วารสารดุสิตบัณฑิต ทางสังคมศาสตร์, 7(1), 190-202.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร* (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: พรินเทอรี่.
- รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2556). *มนต์เสน่ห์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ*. นครปฐม: เดือนตุลา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก อังกฤษ-ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2562). *สถิติประชากรและบ้าน-จำนวนประชากรแยกรายอายุ [Official statistics population and household registration system]*. ค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2565, จาก http://stat.dopa.go.th/statnew/upstat_age.php
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2565). *สถิติผู้สูงอายุ*. ค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1099>
- Burikun, T. (2009). *Political participation for Thai citizens in a democratic system from the first constitution to the constitution of B.E.2550*. Bangkok: King Prajadhipok's institute.
- Sribuaiaam, K. (2002). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540: Problems, obstacles, and solutions*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- United Nations. (2019). *Department of Economic and Social, Population Division. World Population Prospects The 2019*. New York, USA: United Nations.

United Nations. (2019). 2019 *UNIDOP Celebrates “The Journey to Age Equality”*. Retrieved July 11, 2022, from <https://www.un.org/development/desa/ageing/international-day-of-older-persons-homepage/2019unidop.html>

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3th ed.). New York: Harper and Row Publication.